

“มุ้งมันสืบสานตำนานผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์
เก็บบันทึกทุกลายชั้นลงของเส้นฝ้ายบนพื้นผ้า
ผ่านลมหายใจแห่งความมานะ”

ผ้าทอกะเหรี่ยง

นางอารีย์ กงจก

อายุ : 46 ปี

ที่อยู่ : 18 หมู่ 6 บ้านบึงเหนือ ตำบลบ้านคา
อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี 70180
โทร : 081 943 6667

กะเหรี่ยงโปว์ หรือ “โพลั่ว” อพยพมาตั้งถิ่นฐานในแถบชายแดนตะวันตก
อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี นับเป็นอีกหนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีการบ่มเพาะ
ภูมิปัญญาด้านการทอผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นแตกต่างจากกะเหรี่ยง
กลุ่มอื่น ด้วยวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งล้วน
เปี่ยมไปด้วยทักษะฝีมืออันละเอียดอ่อน องค์ความรู้ที่สั่งสมยาวนาน
จนกลายเป็นพื้นผ้าอันงดงามสะท้อนถึงตัวตนแห่งชนเผ่าได้อย่างน่า
ประทับใจ “ครูอารีย์ กงจก” คือ ผู้หนึ่งที่ยังคงรักษามรดกทางวัฒนธรรม
เหล่านี้ไว้อย่างเหนียวแน่น

ครูอารีย์เมื่อได้มาแต่งงานกับสามีที่เป็นชาวกะเหรี่ยง อำเภอบ้านคา
จังหวัดราชบุรี จึงได้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามและการทอผ้า
กะเหรี่ยงจากแม่สามี ด้วยความสนใจ ครูอารีย์จึงตั้งใจฝึกฝนเรียนรู้
แต่ด้วยความละเอียดอ่อนของลวดลายและกรรมวิธีการทอผ้า
กะเหรี่ยง ครูอารีย์จึงมองหาวิธีที่จะสามารถจัดเก็บองค์ความรู้ไว้ให้คน
รุ่นหลังได้ศึกษาเป็นตำรา ซึ่งเป็นการรวบรวมภูมิปัญญาการทอผ้า
กะเหรี่ยงราชบุรีไว้อย่างเป็นรูปธรรม

ในอดีตชาวกะเหรี่ยงจะทอผ้าใช้เองทุกครัวเรือน ผู้หญิงชาวกะเหรี่ยง
ทุกคนต้องทอผ้าได้ ภูมิปัญญาการทอผ้ากะเหรี่ยงถือได้ว่าสามารถนำ
เอาเทคนิคการทอผ้าหลากหลายมาใช้ได้อย่างครบครัน บนพื้นผ้าชั้น
กะเหรี่ยง กล่าวคือ เทคนิคจก หรือ “การแกะดอก” ซึ่งจะปรากฏในดินชั้น
นับว่าลายจกเป็นลายที่โดดเด่นที่สุด โดยในการจกนั้นยังประกอบไปด้วย

เสื้อกะเหรี่ยงลายพระอาทิตย์

ประเพณีความเชื่อต่าง ๆ ล้วนผลักดันให้เกิดการสร้างสรรคงานศิลปะอย่างมีเรื่องราว อาทิ การขึ้นผ้าจะห้ามขึ้นในวันพระและวันที่หัวหน้าครอบครัวเข้าป่าล่าสัตว์เพราะจะมีเหตุร้ายกับคนในบ้าน หากมองให้ลึกซึ้งถึงความเชื่อตามชนบประเพณี จะเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านควรเข้าวัดไปทำบุญมากกว่าการนั่งทอผ้า ส่วนการล่าสัตว์ถือเป็นการทำบาปไม่เป็นมงคล และเสื้อกะเหรี่ยงโบราณ ที่มีเอกลักษณ์การปักเป็นลายพระอาทิตย์ สัญลักษณ์แห่งความโชติช่วงชัชวาล จะให้ลูกสาวใส่ก่อนก่อนมีรอบเดือนสามวันสามคืน เป็นความเชื่อว่าจะทำให้พ่อแม่มีฐานะร่ำรวย สำหรับผ้าถุงกะเหรี่ยงโบราณจะประดับด้วยฟูที่แสดงถึงความร่ำรวยหรือฐานะของผู้สวมใส่

ปัจจุบันวิถีชีวิตชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากสภาพอากาศที่ร้อนชื้น ผ้าฝ้ายที่หนาของเสื้อกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมไม่เป็นที่นิยม ทำให้ภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยงกำลังใกล้สูญหาย เด็กรุ่นใหม่ไม่สนใจสวมใส่เสื้อผ้าของเผ่าตัวเอง ครูอารีย์มองว่าการที่ฟื้นฟูเอกลักษณ์ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดราชบุรีขึ้นมาได้นั้น จะต้องมีกรเก็บบันทึก ลวดลายการทอเป็นตำรา จึงได้จัดตั้งกลุ่มสืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยง

เพื่อนรักของกรรมของประเพณีวัฒนธรรม รวมถึงสร้างตลาดใหม่ ๆ ขึ้นมารองรับผ้าทอกะเหรี่ยง อาทิ การทอผ้ากะเหรี่ยงให้เด็กในโรงเรียนด้วยผ้าไม่หนามากและนำที่กระตุก มาใช้แทนที่เอวแบบดั้งเดิมทำให้ทอผ้าได้เป็นจำนวนมากภายในเวลาอันรวดเร็ว ส่งผลให้ตอบสนองทันต่อความต้องการในตลาด ตลอดจนคิดผลิตภัณฑ์จากผ้าทอกะเหรี่ยงให้หลากหลายขึ้น อาทิ กระเป๋า ย่าม ของใช้และของที่ระลึกอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผ้าทอกะเหรี่ยงได้รับการยอมรับในยุคปัจจุบัน โดยยังคงเอกลักษณ์เพื่อสืบสานมรดกภูมิปัญญาอันดีงามของชาติพันธุ์ให้คงอยู่สืบไป

**“ทุกวันนี้คนสนใจใส่เสื้อผ้ากะเหรี่ยงน้อยลง
แม่แต่ชนเผ่ากะเหรี่ยงเอง
จึงตั้งใจจะอนุรักษ์มรดกของชาติพันธุ์
กะเหรี่ยงไปไว้วนานเท่านั้น”**

ลายจำนวนมาก อาทิ ลายเสือ ลายแมงมุม ลายขาไก่ ลายตีนตุ๊กแก ความงามบนลวดลายเหล่านี้ยังแฝงไว้ด้วยความเชื่อของชนเผ่า เช่น ลายเสียบนผ้าซิ่น เมื่อผู้เป็นเจ้าของเสียชีวิต หากยังไม่ยกผ้าซิ่นนี้ให้ผู้อื่น ต้องแกะลายเสียบออกก่อนที่จะนำไปเผาพร้อมกับร่างเจ้าของที่เสียชีวิต ไม่เช่นนั้นเชื่อว่าจะทำให้เจ้าของผ้ากลายเป็นเสือ เทคนิคยกดอก สีลีนของลายจะใช้สีที่สดใส เช่น แดง ขาว เหลือง เขียว เป็นต้น เทคนิคมัดหมี่ เป็นลวดลายตกแต่งบนส่วนผ้าซิ่นของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว เทคนิคการปัก ใช้วิธีการปักเดินเส้นด้วย สีเขียว สีแดง สร้างลวดลายที่โดดเด่นสวยงามส่วนใหญจะปักกับเสื้อผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

ผ้าถุงกะเหรี่ยงแบบโบราณ